

Tévedések színjátéka

Negyedik, befejező rész

Mostanában ismét elhangzik az a hiedelem, hogy a magyar és a szomszéd népek történelme hasonló, következésképp ezeknek a kis népeknek össze kellene fogniuk, vagy legalábbis kapcsolataikat szorosabbra kellene fűzniük egymással. Úgy rémlik, ezt csak magyar részről hangoztatják, mint ahogy a múlt század harmincas éveiben a német veszély idején is történt. Visszhang akkor sem érkezett a fölhívásra, most sem, pedig a kezdeményezés elsősorban a szomszédokat illette volna és illetné meg. Most ilyen veszély nincsen.

A jelen és a jövő érdekében valóban helyesebb a hasonlóságra helyezni a hangsúlyt, mely összeköt minket, és a különbségeket érdemes elhallgatni, mert ezek elválasztanak bennünket egymástól, de ha elfogadjuk azt a tényt, hogy a történelem vizsgálata is tudomány, mint a matematika, biológia, földrajz stb., akkor a múlt teljes föltárása sem maradhat el, mert a részizgazság, a féligizgazság csak tévútra vezet. Ugyanakkor azonban el kell ismerni, hogy ezeknek a népeknek valóban van a történelmükben itt-ott hasonlóság. Ilyen pl. az, hogy mindannyian elszenvették idegen hódítók megszállását, és hogy gyakran véres küzdelmet vívtak szabadságukért, de ebben is van különbség közöttük. A magyarok vezetői ugyanis leginkább jövevények voltak, akik, kevés kivételtől eltekintve, készségesen kiszolgálták a megszállókat, miközben azt hangoztatták, hogy mindent a nép érdekeiért tesznek, a szomszédok vezetői viszont valóban saját népük érdekeit tartották a szemük előtt mindenben. Mi okozta ezt a különbséget? Hát az, hogy a magyarságon belül sok volt a jövevény, a szomszédoknál azonban csak elvétve akadt ilyen.

Még az is előfordult, hogy ezek a népek együtt harcoltak a közös ellenség ellen (Nándorfehérvár!), de a különbség akkor is nyilvánvaló volt, s ezt a harc következménye világosan mutatja, hiszen a magyarok majdnem belerokkantak ebbe a harcba, a szomszédok viszont megerősödve kerültek ki be-

lőle. Ennek nyilván az volt az oka, hogy a szomszédok igen ügyesen és okosan tudtak alkalmazkodni a törökökhöz, a magyarok pedig egyoldalúan elutasítottak mindenféle együttműködést velük.

Különbség a magyarok és a szomszédok történelme között, sajnos, sokkal több van, mint hasonlóság.

Wass Albert egy angolul írt tanulmányában sérelmezi, hogy George Jure Prpić horvát szerző egy szintén angol nyelvű művében, mely a horvátok történelmével foglalkozik, a magyar–horvát kapcsolatokat meg sem említi, pedig a magyarok a horvátokat mindig is jó bajtársaknak tekintették, hiszen harcaik évszázadokon át közösek voltak, és a magyarok még most is jó szívvel gondolnak a horvátokra. Zrínyi Miklós nemcsak magyar volt, hanem horvát is.

Azt hiszem, Prpić helyesen járt el, hogy elhallgatta ezeket a kapcsolatokat, mert erre a magyarok fegyveres erővel kényszerítették rá a horvátokat még Könyves Kálmán magyar király idejében, jó kilencszáz évvel ezelőtt. Ma már megállapíthatjuk, hogy ez hiba volt, rossz lépés, az erőviszonyok téves fölmérése, mert sok bajt zúdított a magyarság nyakába. Az egyik az volt, hogy kiváltotta a többi délszláv nép gyanakvását és ellenszenvét a magyarok iránt; a másik: a magyarok szükségtelesen összetűzésbe keveredtek az olasz Velencével a dalmát tengerpartért és szigetekért; a harmadik: elindított egy láncreakciót, mely azzal kezdődött, hogy a magyarok beavatkoztak előbb Bosznia, aztán Szerbia belügyeibe. Ez pedig végül is oda vezetett, hogy a magyarok a szintén balkáni érdekelt-ségű törököknek a vetélytársai lettek és ellenségei. Kellott ez a magyar népnek? Dehogyan kellett! Nem csoda hát, hogy a horvátok 1848-ban az osztrákok mellé álltak a szerbekkel együtt a magyarok ellen, az első világháború végén pedig magyar zászlót égettek el Zágrábban, és Horvátországot a megalakuló új délszláv állam (a későbbi Jugoszlávia) részévé tették.

Tudjuk a régi krónikák leírásai alapján, hogy a mai délszlávok ősei kortársai voltak az avaroknak, ennek a hatalmas török nyelvű népnek, mely főleg a Kárpát-medencében élt vagy kétszáz évig, és zaklatta a nyugati népeket. Az avarok ellen aztán a frankok hadjáratot indítottak, és hosszú, ádáz küzdelemben legyőzték az avarokat – minden valószínűség szerint német és szláv csapatok hathatós közreműködésével. Nem sok idő múlva az avar nép eltűnt a történelem színpadáról, a délszlávok azonban megmaradtak. Minek köszönhető ez? Nyilván nem a véletlennek, hanem sajátos tulajdonságaiknak, melyek közül csupán néhányat érdemes megemlíteni, elsősorban a rokonsághoz való ragaszkodást. Gondoljunk csak a mai szerbek szoros, mindenre kiterjedő kapcsolataira az oroszokkal, miközben gondosan ügyelnek arra, hogy ez a kapcsolat ne legyen egyoldalú, úgy, hogy egyúttal igyekeznek kapcsolatot tartani másokkal is, még az olyan távoli és semmiképp sem rokon kínaiakkal is. De az is jellemző tulajdonságuk a szerbeknek, hogy alkalmazkodni tudnak az időszerű helyzethez, mint az a váratlan fordulat, hogy az évszázadokon át török fennhatóság alatt élt szerbek mai vezetői szinte baráti viszonyt igyekeznek kialakítani a török vezetőkkel – minden eshetőségre készen a nyilvánvaló gazdasági hasznon túl.

A magyar–szerb kapcsolatok a történelem folyamán eléggé zavarosak, ellentmondásosak voltak, és nem mondhatók éppen jóknak. Magyar–szerb viszonylatban a múlt öröksége kifizetetlen számlákkal, kiegyenlítetlen adóssággal terhes. Csak mostanában kezd javulni ez a viszony mindkét fél javára és megelegedésére. Belátható időn belül a szerb–horvát ellentétek is meg fognak szűnni, vagy legalábbis el fognak simulni, és ez a két egymással igen közeli rokonságban levő nép egymásra talál a különböző vallás ellenére.

„Ezer zsibbadt vágyból mért nem lesz / Végül egy erős akarat? / Hiszen magyar, oláh, szláv bánat / Mindigre egy bánat marad.” Ady Endre írta ezt is egyik versében még a múlt század elején. Ha most élne, nyilván beismerné, hogy tévedett, hiszen ma már csak a magyarok búsulnak, a románok (oláhok) és a szlávok egyáltalán nem. Inkább örvendeznek. Alig találunk olyan adatot a történelemben, amely a románsággal való kapcsolatokra utalna. Ami pedig az ún. dákö-román elméletet illeti, az alig érdemel említést. A tény ugyanis az, hogy Erdély lakossága nagyrészt nemcsak most román, hanem már ré-

gebben is az volt. Ehhez pedig nem kis mértékben járultak hozzá a magyar nagybirtokosok, akik önző érdekből: az olcsó munkaerő reményében, maguk hozattak, hívtak be románokat Erdélybe. Ehhez hozzájárult még az is, hogy a románság pásztorai igen jó pásztorok voltak mindig – hasonlóan a szláv pásztorokhoz, mert csupán a maguk nyáját őrizték, és nem törődtek más nyájakkal. Az a pásztor ugyanis, aki más nyájára is ügyel, könnyen elveszítheti a sajátját is. Ez történt Erdélyben.

A szlovákok és az ukránok (ruszinok, ruténok) sorsa a románokéhoz hasonlóan alakult. Érdekes, hogy ezeknek a népeknek a nyelvében milyen sok törökös vonás található. Ez arra utal, hogy egy török nyelvű néppel kerültek szoros kapcsolatba, talán az avarokkal, akiknek a maradványai a vereség után beolvadtak ezekbe a népekbe. Ilyen törökös vonás a román (és az ukrán-orosz?) mély *í*, és az is, hogy (főleg a szlovákoknál) gyakori a szóvégi *ač, eč, ič, ak, ek, ik, la, le, da, de, ta, te* stb. (Itt megjegyzendő, hogy a bolgár törökök is elszlávosodtak, de a török nyelv egy-két sajátosságát megőrizték. Ilyen a szintén mély *í* és a névszóragozás, meg az igeragozás némely eleme.) Mindezek a szomszéd népek és jórészt a körükből származó jövevények is ragaszkodnak gyökereikhez, mint a törzsmagyarok, de ezenkívül számontartják rokonaikat is, csak a magyar nem, sem a finnugor, sem a török népekkel való rokonságát, sőt a törököt még ellenségnek is tekinti, és régebben évszázadokon át ellene fordult. Ez természetellenes magatartás volt, és képtelenség!

Csak abban bízhatunk, hogy most végre a csillagok állása a magyarságnak kedvez, a hatalmas és terebélyes nyugati fa ugyanis nem növekedhet tovább az égig, mert elérte a csúcsát, és hiába minden gondozás, száradni kezd, a keleti fa viszont virágzásnak indul, és növekedésnek, mert a keleti szél vizet áraszt, ahogy egyik népdalunk állítja. A magyarság a keserves évszázadok alatt izzig-vérig európaivá, azaz nyugativá vált ugyan, de gyökereinek egy része még mindig kelet felé bújik, hiába igyekeztek a külső és belső erők elvágni és kitépni a talajból, a nyelve, zenéje és észjárása megóvta azt keletinek. Ezért bízhatunk abban, hogy most végre a sok-sok ballépés és balsors után – a magyar – ahelyett, hogy továbbra is megfelelné a hangadók és irányadók elvárásainak, észre tér, magához tér, és rég elveszített önmagát megtalálja, sorsa ezzel jobbra fordul.